

SOUDOBÁ ARCHITEKTURA

aneb jak se staví v Krkonoších

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

www.krn timer.cz

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

Současná architektonická tvorba na Rennerových Boudách

Úvod

Žijeme ve 21. století. Jsme obklopeni architekturou, ať chceme, nebo nechceme, ať to víme, nebo nevíme. Divočinu dnes najdete jen na těch nejdlejších místech. A vlastně i ta – byť se zdají být ryzí divočinou – jsou často ovlivněna člověkem.

A pak tu máme Krkonoše. Hory, které tisíce let formovaly síly přírody – horotvorné procesy, vítr, sníh, led. Hory, jejichž podobu posledních tři sta let intenzivně přeměňuje člověk – hledač drahých kamenů, horník, dřevař, hospodář. Naši

předkové, jak pronikali do hor, doslova a do písmene bojovali s přírodou o každou píd' země. Stavěli si domy, které odpovídaly jejich možnostem a potřebám. Pro náš kraj jsou typické roubenky. Tedy stavby, pro něž bylo například charakteristické, že

jejich majitelé si více cenili v zimě tepla než světla, proto jejich okna byla malá. Prostoru nepotřebovali mnoho a i ten, který měli, sdíleli s hospodářskými zvířaty. Doba se však mění a přirozeně s sebou přináší změny. Roubenky časem vystřídaly horské boudy, ty pak hotely, socialistická architektura, po-revoluční výstavba, apartmánové komplexy a nakonec současná architektonická tvorba.

Těžko hodnotit, zda to je dobře, či špatně. Jednoduše můžeme přijmout skutečnost, že měníci se doba s sebou logicky přináší i vývoj v oblasti architektury. Tak jako je dnes už prakticky nemožné postavit klasickou roubenku z konce 18. století, přestože se o to mnozí staromilci navzdory současným stavebním předpisům snaží, tak stejně nesnadné je citlivě zakomponovat do horské krajiny Krkonoš stavbu veskrze moderní. Soudobá architektura si přesto nachází svou cestu do hor a stává se součástí zdejšího krajinného rázu.

Proto vám překládáme tuto brožuru, která se věnuje právě soudobé architektuře Krkonoš. Vytipovali jsme více než čtyři

desítky staveb, o kterých se domníváme, že jsou zdařilou ukázkou moderní architektury. S ohledem na naše zákony, kdy majitel, potažmo architekt, musí dát souhlas s uveřejněním dané stavby, vám však v této brožuře nakonec představujeme osm staveb. Není naším záměrem tento vzorek prezentovat jako ideál, který lze bez rozpaků použít kdekoli jinde. Naopak. Všechny publikované projekty hodnotíme jako úspěšné právě pro zdařilé spojení moderní architektury a zakomponování objektu na konkrétní místo. Od původních plánů investora a architekta často vedla dlouhá a nezlátka i trnitá cesta přes všechny překážky stavebního a správního řízení až k současnému výsledku.

Nepředkládáme vám tedy příručku, jak stavět moderní architekturu v Krkonoších. Naší snahou je přitáhnout vaši pozornost ke stavbám, které v poslední době v Krkonoších vznikly a o nichž si myslíme, že jsou ukázkou kvalitní soudobé architektury vhodným způsobem zasazené právě do místa, kde stojí.

Radek Drahný

Moderní komplex v Harrachově

V centru Špindlerova Mlýna je k vidění řada moderních objektů

Moderní architektura v Krkonoších

Krkonošský tulák – od náhodně procházejícího turisty, který je v Krkonoších poprvé, až po znalce, jenž strávil ve zdejších horách půl života – může na své pouti spatřit jak tradiční chaloupku či horskou boudu, u níž jsou stále vidět původní prvky, přes „socialisticky moderní“ hotel Horizont až po opravdu moderní stavby předbíhající dobu a zároveň plně sloužící svému účelu při splnění všemožných kritérií kvalitní architektury.

Tonovy Domky potěší (nejenom) milovníky lidové architektury

Do Krkonoš sice málokdo jezdí za architekturou, od toho jsou Benátky, Řím nebo Praha, neznamená to ale, že by tu zajímavá architektura nebyla, že by se nevyvíjela, a hlavně, že by se o ní nemělo vědět. I ona, možná více než vlivem člověka měnící se ekosystémy, ukazuje na historii lidského osídlení. Vznik a vývoj budního hospodářství, tedy prvních „větších“ staveb ve vyšších polohách Krkonoš, už byl popsán mnohokrát, proto si zdejší architektonický vývoj shrňme jen velice krátce.

Pokud bychom chtěli začít skutečně od začátku, musíme plout proti proudu času do 13.–14. století, kdy první kolonisté žďářili lesy a začali pronikat do hlubokých hvozďů, majících charakter pralesa. Během 16. století se odehrál masivní příchod

nových osídlenců do hor. Odhady historiků mluví až o tisícovce nově přichozích, kteří v nižších krkonošských polohách hledali svou budoucnost a následně při dalším osídlování stoupali stále výš. Turistika byla v té době pojmem v podstatě neznámým, takže osídlenci nestavěli své přístřešky s vidinou ubytovávání kolemjdoucích, ale potřebovali střechu nad hlavou pro sebe, svoji rodinu a dobytek. Tou dobou žila část obyvatelstva v panských stavbách nedaleko splavných toků a chovala volně pasoucí se dobytek. Drobné soukromé hospodaření pro ně bylo nutností, protože mzdu za svou práci často dostávali se značným zpožděním. Budařství se nakonec dostalo od soukromého bydlení přes příležitostné ubytování turistů spolu s pravidelným ustájením dobytka až k samostatné výdělečné činnosti, jakou je dnes.

A právě soukromé bydlení a ubytování hostů jsou dva nejviditelnější faktory ovlivňující „pocit“ z dnešní krkonošské architektury. Jsou totiž nejvíc na ráně.

Vraťme se proto k prvním boudám. „První typickou horskou boudu si představme jako jednoduché hospodářské stavení obdélníkového půdorysu o dvou místnostech rozdělených velkou předsíní, kterou se dalo z jedné do druhé místnosti procházet. Větší sloužila k ustájení dobytka během letní pastvy (a později celoročnímu), menší k ubytování pastýře a jeho rodiny (později hospodáře). Odborníci se různí v názorech na původ vzoru naší typické krkonošské chalupy. Jedna z teorií říká, že pochází s velkou pravděpodobností z německých a rakouských Alp, odkud se k nám za vidinou lepšího života stěhovali první horští hospodáři. Podle skutečnosti, že se

jedná o typický trojdílný dům ve chlévní variantě, který je typický pro střeoevropský geografický prostor, lze jeho původ zařadit také do níže položených českých nebo slezských obcí. Přenesením domu z nižších poloh do drsnějších horských klimatických podmínek došlo přirozeně k jeho specifickému vývoji a pro Krkonoše a další okolní horstva typickému vzhledu,“ píše historik Martin Bartoš v publikaci Historie krkonošských bud.

Dříve byla standardem na horách klasická roubenka. „Tradiční krkonošská roubenka nepředstavuje jediný v čase neměnný model. Naopak se v čase přizpůsobovala jak panujícímu estetickému vkusu, tak požadavkům na kvalitu bydlení i funkčnost. To vše v návaznosti na technologický pokrok. Zcela jiné parametry má tradiční krkonošská roubenka z konce 18. století

Bouda v Sedmidolí č. p. 95

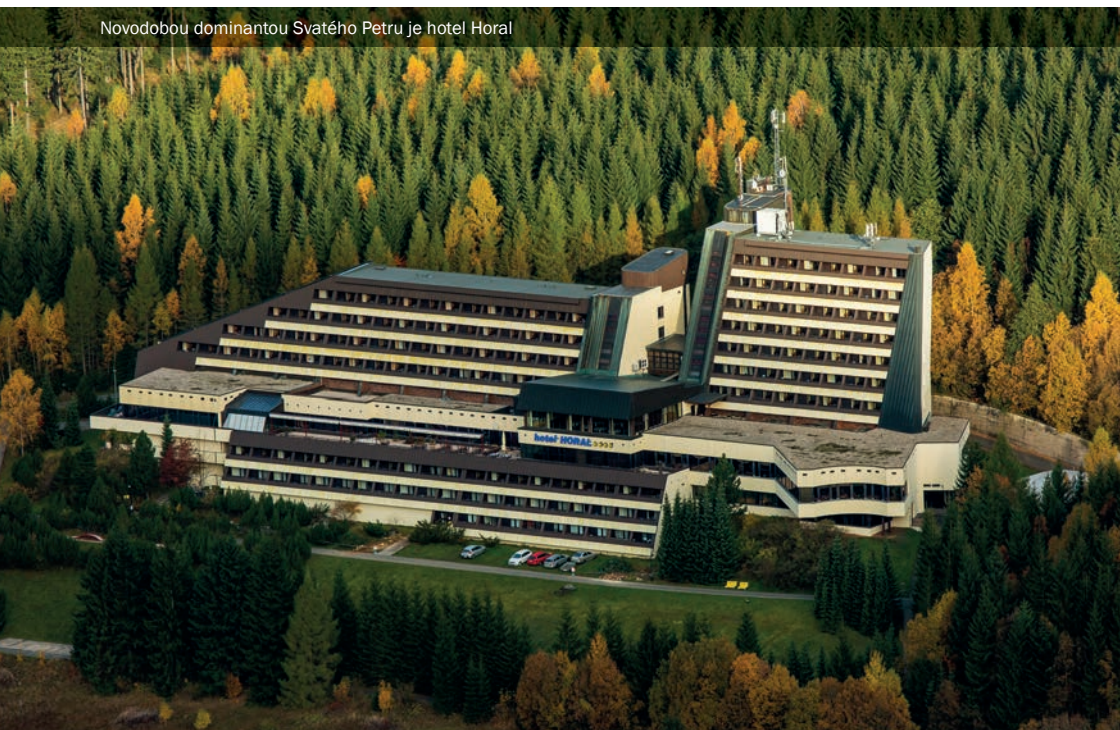

a z 30. let 20. století. Kontinuální rozvoj místních stavebních tradic je zcela běžný na řadě míst Evropy i světa. Nejinak je tomu i v Krkonoších. Ostatně roubenky se v posledním čtvrtstoletí hojně staví, což je holý fakt,“ uvádí historik Krkonošského muzea Správy KRNP Jiří Louda.

Kromě roubenek zde ale máme architekturu druhé poloviny minulého století, která je poznamenána rozvojem obcí za éry socialismu a v letech devadesátých. Centra krkonošských obcí a přilehlých svahů jsou mnohde zaplněna typizovanými rodinnými domy, řadovkami a (naštěstí spíše výjimečně) paneláky bez zjevné architektonické hodnoty. S přelomem tisíciletí začínají v horách často vyrůstat stavby, které svým netradičním až moderním pojetím budí pozornost. Často za nimi stojí architekti zvučných jmen. A právě zde se ukazuje kvalita architekta a jeho pokora, jak zdárně si poradí se zasazením daného objektu do okolní přírody národního parku.

Druhým zásadním faktorem ovlivňujícím podobu a architekturu Krkonoš jsou zdejší ubytovací kapacity – penziony, hotely, apartmány. Je potřeba na rovinu říci, že nejmenší střeoevropské „velehory“ začínají nadměrným turistickým ruchem už viditelně trpět – nejen v dopadech na přírodu, mnohdy i v těch nejcitlivějších částech národního parku, ale i v důsledcích pro podobu krkonošských obcí. Z analýzy dat mobilních operátorů vyplývá, že v roce 2018 navštívilo Krkonošský národní park a jeho ochranné pásmo 3,8 milionu lidí, kteří zde dohromady strávili 11 867 019 tzv. osobodní. Přičemž více než 63 % z nich zde přenocovalo alespoň jednu noc. Chtě nechtě se tedy se zdejší architekturou tyto návštěvníci museli setkat doslova na vlastní kůži. Za desítky let vývoje ubytovacích zařízení tak máme nyní v Krkonoších více než 1 000 ubytovacích zařízení (v tomto počtu však nejsou drobní poskytovatelé ubytování a v současné době populární

Novodobou dominantou Svatého Petru je hotel Horal

ubytovací služby typu Airbnb) a v nich přes 42 000 lůžek (zdroj ČSÚ, 2018).

Počátek hromadného ubytování turistů můžeme hledat už v druhé polovině 19. století, kdy se řada horských bud mění natrvalo na turistické boudy a z údolních osad vznikají turistická centra. Objevuje se mnoho objektů stavěných primárně k poskytování služeb turistům. Již tehdy můžeme vysledovat snahu o netradiční, moderní řešení. Stačí vzpomenout na v té době nezvyklou, téměř plochou střechu Petrovy boudy. Rozvoj Krkonoše – i v oblasti architektury – se prakticky zastavil s nástupem nacismu. A po skončení druhé světové války bylo zase všechno jinak. Rozvoj cestovního ruchu zvýšil poptávku po ubytování. Po únoru 1948 vznikají velkokapacitní zotavovny ROH a později od 60. let také moderní velké hotely. Odborně tuto éru v letech 2014–2017 pro časopis Krkonoše – Jizerské hory popsala Vladimíra Paterová. *„Hotelová zařízení, zotavovny a velké rekreační objekty zažívaly v 60. letech velkou renescenci. Na turistiku se začalo pohlízet jako na významné odvětví, zdroj potřebných valut, a výstavba horských hotelů dostala politickou podporu. Zároveň s politickým uvolněním vznikla v tomto období poptávka po nových hotelech způsobená celosvětovou orientací společnosti na spotřebu. Ideje úniku z „odlidštěného“ města a vytvoření humanisticky orientovaného útočiště v lůně přírody pro co největší počet pracujících byly stále aktuálnější,“* uvádí Paterová. Krajinný ráz krkonošských obcí a měst se v této době velmi změnil. Tehdy vznikaly objekty jako Labská bouda či hotely Horal, Harmony nebo Horizont. Tato charakteristické stavbě se ve svém článku věnuje i Paterová: *„Jedním z nejkontroverznějších objektů postavených v Krkonoších v druhé polovině 20. století*

je nepopíratelně hotel Horizont v Peci pod Sněžkou. Veřejnosti je tato stavba stále předkládána jako typická ukázka toho nejhoršího, co tehdy vzniklo. Jeho řešení je však skutečně typické pro dané období: celosvětové architektonické a urbanistické tendence nevěnovaly patřičnou pozornost respektování krajinného a urbanistického rázu dané lokality a její ochraně.“ V téže době architekt Řihák navrhl Labskou boudu, hotely Patria a Panorama na Štrbském plesu. Všechna tato díla jsou v současnosti považována za velmi kvalitní architekturu, která vycházela z dnes ceněných brutalistních celosvětových tendencí.

Po roce 1989 přišla další zásadní proměna, pro kterou je charakteristický zejména fenomén apartmánového bydlení. To nabízí onu „horskou“ pohodu a zároveň díky moderním stavebním technologiím i nezvyklý komfort. Neznamená to nutně, že by apartmánové bydlení do hor nepatřilo. Najdeme ho jak v rakouských či švýcarských Alpách, tak ve slovenských Tatrách i na polské straně Krkonoše. Samozřejmě se tento typ budovy dá postavit prvoplánově, nehezky a „rychloobrátkově“, ale i apartmánové bydlení může být realizováno na základě invence a dobrého nápadu architekta a organicky zapadnout do krajiny i prostředí obce, v níž stojí.

K tématu moderní architektury v horách se v časopise Krkonoše v roce 1979 vyjádřil architekt Jiří Siegel. Jeho myšlenky jsou i po 40 letech více než aktuální. *„Architektura horských oblastí, tedy Krkonoš, není rozhodně jednoduchou záležitostí. Příliš jsme si zvykli spít na úbytek horské architektury, než na její vývoj... Všude na světě se uplatňuje nová tradice horské architektury. Ne všechny příklady jsou dobré. Tak tomu bude i u nás. Máme jistě právo kritizovat, ale musíme se nechat poučit.“*

Nove lávky a útulny jako ukázka moderní architektury

Pět nových krkonošských lávek navrhli a vlastními silami postavili studenti Fakulty architektury ČVUT v Praze. Spolupráce fakulty a nejstaršího českého národního parku začala na jaře 2017, kdy architektka Hana Seho oslovila Správu KRNPAP.

Společný projekt se zdál být přínosem pro obě strany, tak Správa KRNPAP vytipovala na svém území mostky se špatným technickým stavu, do jejichž opravy by musela tak jako tak investovat, a místo klasické opravy nabídla studentům tvůrčí prostor pro jejich realizaci.

Do semestrálního projektu se zapojilo celkem 30 studentů v pěti týmech. Každý tým vybral z několika úvodních návrhů jeden, který dopracoval do prováděcí a výrobní dokumentace a za asistence profesionálů – inženýrů i řemeslníků postavil. Výběr konstrukcí nebyl jednoduchý, od začátku museli studenti brát ohled na to, co sami zvládnou i kolik budou jejich vize stát. Pro realizovatelnost lávek byla zásadní spolupráce s externími konzultanty a dodavateli, kteří projekt od začátku sledovali.

Výsledkem jsou dvě dřevěné lávky – přes Medvědí potok u Medvědí boudy nad Špindlerovým Mlýnem (atelier Kordovský – Vrbata) a Rennerův potok U Kostela na Malé Úpě (atelier Zavřel – Jelínek), dvě ocelové lávky Klínová cesta I. (atelier Hlaváček – Čeněk) a Klínová cesta II. (atelier MáMA) na cestě ze Špindlerova Mlýna na Klínové Boudy a lávka na Hrnčířských Boudách (atelier Seho – Světlík), která kombinuje dřevo a ocelová táhla se spoji.

Lávky do Krkonoš jsou výborným příkladem výukové metody „learning by doing“ resp. učení se praxí. Cílem ale není jen

naučit adepty architektury pracovat s dlátem, pilkou či vrtačkou, ale dopřát jim odpovědnost za vlastní rozhodnutí, a zažít, že podstatou úspěchu je týmová práce.

Vánice nebo náhlý déšť už návštěvníky Krkonoš nezaskočí, skryš najdou v šesti nových útulnách, které navrhli a sami také vyrobili studenti Fakulty architektury ČVUT v Praze. Navázali tak na předchozí projekt nových lávek pro Krkonošský národní park.

Po úspěšné spolupráci v roce 2019, kdy studenti vyrobili do Krkonoš lávky, jim Správa KRNPAP v následujícím roce svěřila návrhy a realizaci šesti útulen. Tyto nouzové přístřešky slouží v horách na významných křižovatkách pěších tras, není jich ale dost a některé již dosluhují.

Studenti měli za úkol vytvořit přístřešek, kde si mohou turisté odpočinout, nebo se schovat před nepříznivým počasím. Jediným omezením byla maximální velikost 16 m² zastavěné plochy a cena, která neměla překročit 60 tisíc korun za jednu útulnu.

Výsledkem je šest zcela originálních staveb. Inspirací byla studentům místa, na kterých budou útulny stát, výhledy na hřebeny Krkonoš nebo běžné turistické vybavení, jako je stan. Návrhy musí obstát v náročných klimatických podmínkách a jejich konstrukce by měla fungovat na principu stavebnice, aby je mohli v Krkonoších používat opakovaně. Řešení přináší studenti inovativní a zábavná.

Lávka přes potok Čistá

Lávka přes Medvědí potok

Lávka přes Hlubokou strouhu

Kømen – útulna u Bílého Labe

Nedaleko soutoku Mumlavy s Lubošskou bystřinou stojí Stan

Pivovar Trautenberk

Pivo k nám patří do té míry, že svůj pivovar měla v minulosti takřka každá větší vesnice. Z těch krkonošských, ale dnes již neexistujících pivovarů jmenujme třeba Horní Maršov. První zmínky o něm pocházejí z roku 1599 a pivo se tady vařilo ještě roku 1928. Nové krkonošské (mini) pivovary začaly vznikat na konci 20. a začátku 21. století. Vrchlabská Pivovarská bašta má datum zrodu 1995. Harrachovská sklárna otevřela pivovar v roce 2002. Rodinný pivovar Hendrych, taktéž z Vrchlabí, vznikl roku 2012. Ve stejném roce spatřil světlo světa Paroháč na Luční boudě a Fries na Friesových Boudách.

Malá Úpa

GPS: 50.7456133N, 15.8220386E

Nápad využít k vaření piva chladné sklepy Tippeltovy boudy, za socialismu známé jako hotel Družba, byl svým způsobem geniální. Objekt, jež je situován v těsné blízkosti česko-polské hranice, je prvním pivovarem „po cestě“ z Polska směrem od Kowar nebo Kamienne Góry. Ostatně není náhodou, že jednu z jeho zdí zdobí velký trojjazyčný nápis, kde slovo BROWAR (polsky pivovar) je jako první. Druhým slovem je anglické BREWERY a třetím německé BRAUEREI. Z polské strany jsou nápisy cizojazyčné a z české strany je česky. Zřízení pivovaru, pomineme-li fakt, že se jednalo o zajímavý marketingový záměr, bylo hlavní a největší devízou rekonstrukce, neboť vzniklo o jedno lákadlo více – místo s vlastním pivem, jehož chuť a atraktivitu nechť posoudí každý sám.

Z hlediska marketingu je dobré, když má dům, u kterého chcete, aby byl zapamatovatelný, výraznou barvu. Pivovar Trautenberg naopak zapadá do archetypu

horského domu hnědou barvou, vysokou kamennou podezdívkou a jen část obložená falcovaným plechem je olivově zelená. Zjednodušeně – nic křiklavého, naopak vše citlivě přizpůsobeno rázu vyhlášené horské obce.

V roce 2018 se budova stala finalistou v soutěži o cenu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR za citlivou rekonstrukci stavby v krajině. Byť šlo o rozsáhlou rekonstrukci, byly některé původní prvky zachovány a nejzásadnější proměny se odehrály uvnitř. Zůstaly schody, prvorepubliková svítidla v restauraci či červené ocelové výztuhy. V hodnocení poroty se lze dočíst: „Bývalý hotel byl do základů rozebrán, modernizován a proměněn v chatu pro turisty a lyžaře, s restaurací a nově přidaným malým pivovarem. Bývá zvykem, že pivovar je viditelný zvenčí, aby pivní tanky přilákaly hosty. Tento komunikační prostředek byl použit i zde, pivní tanky lze vidět z ulice, ačkoliv pivní sklep a samotný

pivovar jsou umístěny pod budovou, skryty oku kolemjdoucího. Při vstupu do budovy se setkáváme s pevností a hrubostí architektonického výrazu, které jsou v souladu s prostory potřebnými pro lyžaře s jejich lyžemi a lyžařskými botami, stejně jako pro snowboardy atd. Vše je velmi dobře navrženo. Obdobný rukopis autorů lze spatřit i v restauraci, která je moderní, dobře provedená, skromná, s příjemnou atmosférou – zde se chcete zdržet a užít si jídla a pití. Lze zde obsloužit mnoho hostů najednou, aniž by vše upadlo do pochmurné atmosféry stravovny, kterou naleznete až příliš

často v mnoha lyžařských střediscích. Horní patro slouží jako horská ubytovna, a jsou proto vybavena mnoha standardními pokoji a zázemím. Opět dobře, skromně a účelně navrženými. I velké množství dobře rozmístěných zásuvek ukazuje velmi moderní přístup autorů k pohodlí a rekreačnímu pobytu na horách. Dispoziční uspořádání je logické, řešení interiéru je přehledné, aniž by se stávalo výrazným a okrasným. Architektura bez podpisu ve své nejlepší podobě. Nenápadná, normální.“ Právě ona „normálnost“ je jednou z obrovských devíz tohoto objektu.

Černá bouda

Slovo architektura vyvolá v laikovi pocit, že se musí jednat o něco velkého. Nemusí to být tak velké jako zásahy Josipa Plečnika na Pražském hradě nebo typické jako „Tančící dům“ Franka Owena Gehryho a Vlada Miluniče na pražském Rašínově nábřeží. I tak „nicotná“ (ve smyslu nenápadná, nikoliv neúčinná) stavba, jako je původně vlekařská bouda, se může stát zajímavou architektonickou vizitkou. Přesně tak tomu bylo i v případě tzv. Černé boudy, která získala své jméno podle nedalekého potoka zvaného Černá voda.

Malá Úpa

GPS: 50.7382944N, 15.8195442E

Stavba leží necelý kilometr na jih od Horní Malé Úpy, pár desítek metrů od chaty U Studánky. Vlastník měl jasnou představu o rekonstrukci, respektive o budoucím využití objektu. Mělo jít o elegantní, malé, ale zároveň pohodlné ubytování pro příležitostné hosty. Prostor o velikosti necelých 30 m² vlastně odpovídá většímu panelákovému pokoji. Obrovským bonusem horských chat, dokonce takovým, že ho někteří provozovatelé hotelů započítávají do ceny pokojů, jsou výhledy. V případě popisované stavby, stojící na severovýchodním svahu Pomezního hřebene, je z velkého rohového okna vidět nejen údolí, do něhož se zařezává říčka Malá Úpa, ale i panorama Krkonoš, včetně jehlanovitého, ikonického, 1 603 metrů vysokého vrcholu Sněžky.

„Dispozičně je domek rozdělen na vstupní zádveř, obytnou místnost s kuchyňským koutem a koupelnu s WC. V rámci obytné místnosti je nad zádveřím a koupelnou navržen prostor pro spaní, který je přístupný po schodišti z obytné místnosti. Ta je celá

otevřena až do hřebene krovu a prostor pro spaní je oddělen ochrannou sítí,“ popisuje stavbu server archiweb.cz, přičemž upozorňuje, že objekt stojí v těsné blízkosti potoka. Tak jako u filmu platí, že „není malých rolí“, v architektuře platí, že „není malých staveb“. Tato původně jednoduchá vlekařská bouda proměněná v relativně luxusní ubytování je toho důkazem.

Rodinný dům krásný ve své jednoduchosti

Bydlení v rodinném domku na okraji Krkonoš a zároveň v lázeňském městečku, to zní pro mnohé jako sen. Janské Lázně pod Černou horou, kam vede přímo z obce lanovka, patří mezi lyžařská střediska. Prostě to máte na sjezdovku i na výlety, třeba na zajímavé Černohorské rašeliniště, blízko.

Janské Lázně

GPS: 50.6336408N, 15.7817631E

Manželé Klimešovi si v Janských Lázních koupili pozemek s tím, že jejich bydlení bude pokud možno co nejjednodušší, přirozené a hlavně „jejich“ jak ve smyslu majetkoprávním, tak ve smyslu urbanistickém. O samotném, čerstvě dostavěném domě říkají: „Myslíme si, že vše funguje tak, jak má, asi bychom nic neměnili. Dispozice je dobrá, dům by mohl být o cca 2 m delší, ale to může být všechno a vždy. S ohledem na dané limity jsme se prostor snažili využít maximálně možným způsobem. Použité materiály vyhovují a splňují svoji funkci. Doufáme, že to tak bude i za

20 let. Obrovskou výhodou je, když jste uvnitř, nepoznáte, že jste v domě s dřevostavbě, protože díky betonovým podlahám uvnitř nic nerezonuje.“

Jejich přístup k životu nejlépe vystihuje další poznámka: „Nepatříme mezi lidi, kteří by zásadně řešili spád okapů nebo světlou výšku 2,69 nebo 2,71 m. Na třech centimetrech život opravdu nestojí. Dokonce nepotřebujeme k životu ani pravé úhly.“ Hlavním cílem Klimešových byla co nejmenší komplikovanost. Zdá se, že se jim to povedlo.

V srdci Svatého Petru

Svatý Petr – patřící do katastru Špindlerova Mlýna – leží poněkud stranou od nejrušnějšího centra dění, což je pro člověka bažícího po klidu výhodou. Zde, kousek nad točnou autobusu, vyrostl na půdorysu původní horské boudy dům, působící na první pohled jako klasická horská bouda.

Špindlerův Mlýn

GPS: 50.7259292N, 15.6365019E

Původní stavba před rekonstrukcí

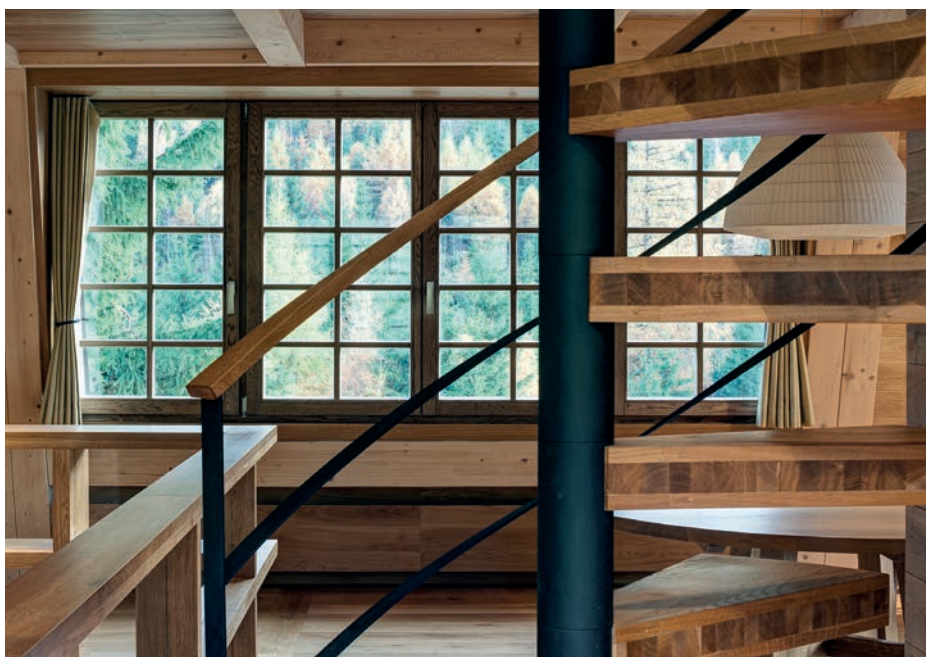
Stavba je oděna do dřevěného obkladu, který spolu se sedlovou střechou vytváří klasický koncept analogický k budovám, které se zde v minulosti (myšleno ve 20. století) stavěly a které nikoho neurážejí či nepohoršují. Architekti se dle svých slov inspirovali v tradiční architektuře, potažmo v původní podobě stávající chaty a dle archivních plánů se pokusili pouze s pomocí lehkého posunu významu a tvarosloví identifikovat navrhovanou stavbu se současností 21. století.

Dům s kamennou podezdívkou ukrývá, podobně jako tomu bylo v minulosti, v přízemí společenskou místnost a kuchyň, kam proudí světlo největšími okny. Hlavní společenská místnost je situovaná do patra a otevřená do krovu, což z venku nijak nenarušuje tradiční architektonický ráz budovy, ale uvnitř návštěvníka překvapí moderně pojatým řešením. Malá okna v podezdívce míří do technického zázemí.

Střecha zaujme předsazením štítu, což není u krkonošských chalup zase až tak neobvyklé; řešení vychází z praktických zkušeností s krkonošským počasím. Takto posazený krov a střecha totiž lépe chrání fasádu před přeháňkami a větrem, čímž se prodlužuje životnost dřevěného obkladu. To ocení každý, kdo si spočítá náklady na častější výměnu poškozené fasády. Jako střešní krytina byl navržen měděný plech s vějířovitě rozmístěným falcem k posílení efektu směrem vzhůru se rozšiřující hmoty. Okna jsou z masivních lepených dubových profilů opatřených olejovou lazurou. Nejen opticky, ale i fakticky je tedy střecha přechýlena nad půdorys budovy. Stejně jako u tradiční zástavby, tak i v tomto případě se u fasády důsledně dbalo na používání přírodních materiálů a „neagresivních“ barev, což v praxi znamená, že postupem času dojde k pozitivnímu zastarávání a přirozené patině, takže budova ještě lépe zapadne do okolního prostředí.

Andula – červený maják s titanzinkovým plechem

Nový penzion Andula na Friesových Boudách patří k typickým ukázkám vývoje krkonošské architektury, neboť to, co je dnes nápadné červené stavení postavené pomocí moderních materiálů, byla dříve klasická původní horská turistická chata z počátku dvacátého století, „modernizovaná“ různými stavebními zásahy ve druhé polovině minulého století, která prodělala zcela zásadní rekonstrukci a dostavbu.

Strážné

GPS: 50.7002417N, 15.6459456E

Nachází se v nadmořské výšce 1 217 metrů, což klade nároky na izolaci a odolávání drsným klimatickým podmínkám. Zimní teploty padající hluboko pod nulu i letní vedra je nutné brát v úvahu při výběru materiálu. Právě to bylo důvodem pro použití hladkého, předkorodovaného titan-zinkového plechu. Proč právě tento materiál? Architekti chtěli docílit přírodní proměny z lesklého povrchu na matný, k čemuž by přirozeně došlo až během několika let. Autor projektu, architekt Petr Keith z ateliéru dwg, popisuje koncepci stavby: *„Důraz jsme kladli na jednoduchost a srozumitelnost řešení při zachování maximálního využití pozemku pro všechny funkce spojené s provozováním turistické ubytovny.“* Dispozičně je stavba rozdělena na dvě části se samostatnými vstupy. Technické a provozní zázemí včetně garáže pro rolbu je situováno do severní části přízemí.

Vstup do společensko-veřejné části byl přesunut na střed západní fasády s přímou návazností na společenskou halu se schodištěm a na restauraci s vnější terasou. Ve druhém nadzemním podlaží jsou umístěny

pokoje s vlastním sociálním zařízením a v posledním podlaží je obytné podkroví.

Moderním dojmem působí opláštění, které navazuje na střechu jak materiálově, tak systémem drážek, které při vhodném úhlu pohledu propojují fasádu se střechou. I když je stavba zděná, štíty a stěny vikýřů jsou obloženy krásným a houževnatým sibiřským modřínem v odstínu červené barvy.

Restaurace má přímý přístup na venkovní terasu, takže by bylo škoda nevyužít nádherného výhledu. Petr Keith jedinečné umístění budovy výstižně komentuje: *„Podle mého názoru jeden z největších bonusů nejen této stavby, ale celého areálu Friesovy boudy je jedinečnost místa, na kterém se nacházejí. Velmi špatná dostupnost místa zejména v zimních měsících, která by se mohla zprvu jevit jako nevýhoda, se po několika dnech strávených na tomto božsky klidném místě s fascinujícím výhledem do širokého okolí stává jedinečnou předností a zanechá na člověku velmi silný dojem, až se mu vrátit zpět do civilizace ani nechce.“*

Rodinný dům podle vlastních představ

Potkat se s domem, který je od návrhu až po realizaci vlastním dílem, rozhodně není běžnou záležitostí. Alena Adamcová, autorka konceptu a majitelka domu, vystudovala České vysoké učení technické v Praze v době, kdy otázka nízkoenergetických, pasivních či energeticky soběstačných domů nebyla „na pořadu dne“. Sama na toto téma poznamenala: „V době, kdy se nikdo o tepelné ztráty moc nezajímal, náš profesor ano.

Javorník

GPS: 50.5865922N, 15.7728572E

Od toho byl kousek k pasivním domům. A na cestu slámy mě přivedla kniha Přírodní stavební materiály. A pak už byla volba jasná. Konstrukce našeho domu je dřevěná, obvodové stěny slaměné, omítky hliněné. Jiné než přírodní materiály jsme používali minimálně.“

Rodinný dům, který je navržen jako jednopodlažní, má půdorys písmene „L“, je nepodsklepený a tvoří ho jediná bytová jednotka. Základem je nosná konstrukce z dřevěných sloupů. To, co dělá dům unikátním, je stavební materiál – balíky slámy, které vyplňují a izolují obvodové stěny.

Postup stavby vypadal, jako kdyby se stavěla obří pergola. Vnější plocha budoucích stěn domu byla před zahájením vyplňování slaměnými balíky pokryta šikmo orientovanými prkny. Tím byla vytvořena přesně ohraničená vnější plocha obvodových stěn. Po vyplnění stěn slaměnými balíky se mezery mezi prkny vymazaly hlínou smíchanou s vodou. Okna mají dřevěné rámy a trojsklo, což izolačními vlastnostmi odpovídá nárokům pasivního domu. Plochá, z důvodu

odtoku srážkových vod mírně skloněná střecha měla být původně zatravněná, nakonec ale její povrch tvoří říční kamenivo. Obklad domu je z modřínového dřeva z oblasti Špindlerova Mlýna. Na vnitřní stěny byly použity hliněné omítky. Správně provedená slaměná stěna je svým charakterem tzv. difúzně propustná konstrukce. Vodní páry procházejí konstrukcí volně oběma směry. Masivní vrstva omítky je schopna absorbovat nadměrnou vzdušnou vlhkost a ve správnou chvíli ji uvolnit zpět do interiéru. V koupelně se tak téměř nikdy nezamlží zrcadlo jako při použití klasických materiálů.

Jelikož se jedná o pasivní dům, nelze nezmínit jeho nízkou spotřebu energie. Od jara do podzimu dodává energii slunce a teplo jeho obyvatel. Zdejší krkonošskou zimu „vykřívají“ krbová kamna o výkonu 5 kW, jež svými plameny i sálavým teplem vytvářejí příjemnou atmosféru v hlavní obytné místnosti. Větrání zajišťují čtyři rekuperační jednotky, což znamená minimální tepelné ztráty. Na každém detailu je prostě vidět, že zde byla snaha snížit environmentální dopady stavby na minimum.

Dřevostavba v Novém Světě

Tento objekt je dalším z domů, který se už od počátku stavěl jako pokud možno přírodě co nejbližší, aby bydlení v něm bylo co nejpřirozenější. Tomu odpovídá zatravněná střecha na garáži, která má kromě izolační funkce vliv i na nenápadnost při pohledu zvenčí a přirozenost v rámci okolního prostředí.

Harrachov

GPS: 50.7788031N, 15.4066831E

Zajímavým prvkem, který zvenčí nelze rozeznat, je podlahové topení; příjemné teplo stoupající vzhůru zajišťuje přirozenou cirkulaci vzduchu v místnostech. Vyhřívání je doplněno zimním dotápěním pomocí dřeva a krbových kamen. Opět jde o sálavý zdroj tepla, a navíc významný estetický prvek. Zjednodušeně řešeno, krbový oheň je prvkem, na který jsme „evolučně“ zvyklí a přizpůsobení. Ohněm člověk topil celá tisíciletí, radiátory jsou vynálezem veskrze novodobým. Možná onen „evoluční“ otisk v naší mysli způsobuje, že se snad každý rád zadívá do plamenů a nastaví záda sálavému teplu z krbových kamen.

Na řadě nových staveb a rekonstrukcí včetně této se pracuje se sibiřským

modřínem, což není jen obchodní název, ale skutečný druh stromu (*Larix sibirica*). Ten je odlišný od „našeho“ modřínu opadavého (*Larix decidua*). Modřín sibiřský má dřevo díky vyšší hustotě letokruhů výrazně kompaktnější a těžší. Z toho vyplývá jeho dlouhá životnost a vysoká odolnost, zároveň se udává menší náchylnost k hnilobě.

To všechno jsou důvody, proč mu architekti dali přednost i v tomto případě.

Budova je klasická dřevostavba, při jejíž výstavbě se dbalo na co nejmenší zasahování do okolí, které mělo zůstat v maximální možné míře „nedotčeno“. Cílem snažení bylo, aby dům do přírody zapadl, nikoli aby z ní vyčníval.

Apartmánové bydlení u Mumlavského vodopádu

Otázka výstavby apartmánových domů v Krkonoších ve své době rozdělila společnost a vyvolala společenskou diskusi. To ale neznamená, že by z hlediska architektury nemohly být apartmánové domy kvalitní stavbou zapadající do místního koloritu a nenarušující ráz obce.

Harrachov

GPS: 50.7687150N, 15.4439572E

V Harrachově vyrostla celá řada apartmánových komplexů. Téměř na dohled od populárního desetimetrového Mumlavského vodopádu stojí komplex tří domů s kapacitou 52 apartmánových bytů.

Podívejme se blíže na jednu z těchto pětipodlažních budov, přičemž jedno

z podlaží je ukryto v podzemí, takže okem lze napočítat patra čtyři. Vypadá to jako nedůležitý detail, ale horské středisko si na vysoké, do prostoru trčící stavby moc nepotrpí a v současnosti je čím dál víc kladen důraz na styl, který do prostoru zapadne a působí spíše přirozeně, než aby na sebe strhával

pozornost objemem hmoty či nápadnou výškou. Budova v sobě ukrývá devět dvoupokojových bytových jednotek s kuchyňkou, většina má vlastní balkon. Na vnější obklad byl použit populární sibiřský modřín, nicméně střecha je krytá falcovaným plechem. Sibiřský modřín použitý na fasádu se neimpregnuje – dřevo je přirozeně „mastné“ a ponechává se v „syrovém“ stavu. Proto v průběhu času dozrává a mění barevnost. Za samostatnou zmínku stojí

zastropení garáže – zelené, zatravněné střechy mají své kouzlo.

A perlička nakonec: málokterý z nových nájemníků tuší, že v místech, kde dnes stojí nové stavby, stávala v minulosti pila zpracovávající dřevo z okolních lesů. Fakt, že se domy nacházejí nedaleko bývalého uhelného dolu, se nikdo ani utajit nesnaží. V těsné blízkosti domů je hornické muzeum, jehož součástí je prohlídková štol a samotná lokalita se jmenuje U Dolu.

KRTEK – Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání

Ekologické výchově se Správa Krkonošského národního parku cíleně věnuje už od 70. let minulého století. V této oblasti vždy patřila mezi významné instituce jak ve východních Čechách, tak na celorepublikové úrovni. V roce 2008 však ve vrchlabské klášterní zahradě shořel objekt, kde jsme připravovali programy pro děti i veřejnost. Bez adekvátního zázemí jsme nemohli zajišťovat ekologickou výchovu na úrovni, která je očekávána od správy národního parku. A tak se zrodila myšlenka vybudovat moderní ekologické centrum, kde bychom se mohli věnovat výchově mládeže na všech stupních a kde bychom také pořádali akce pro širokou veřejnost – návštěvníky hor, seniory, rodiče s dětmi, odbornou veřejnost i firmy.

Vrchlabí

GPS: 50.6268608N, 15.6070314E

Projekt z architektonické kanceláře Petra Hájka (tehdy ještě ateliér HŠH architekti) s názvem Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání spatřil světlo světa roku 2009, výstavba byla zahájena na jaře 2011 a objekt byl slavnostně otevřen 9. ledna 2014. Výstavba netradiční budovy, která je větší částí objemu ukryta pod zemí, probíhala v těsném sousedství administrativní budovy Správy KRNP ve Vrchlabí na místě někdejších garáží a části nádvoří. Nyní dotváří rekonstrukci celého areálu Správy Krkonošského národního parku v prostoru mezi klášterem – Krkonošským muzeem, budovou Správy KRNP a jejím technickým zázemím poblíž zámku. Jeho zelená střecha při pohledu ze zámeckého parku nyní cudně zakrývá část správní budovy, která dále nekonkuruje skutečné dominantě parku a vlastně i celého centra Vrchlabí, renesančnímu

zámku. S budovou Správy KRNP je centrum environmentální výchovy funkčně i fyzicky propojené – svým posláním sloužit potřebám ochrany přírody, fakticky pak podzemním průchodem, kterým je možné v úrovni suterénu procházet mezi oběma budovami.

Dům byl navržen s ambicí vytvořit stavbu, která by mohla být příkladem ekologického přístupu k architektuře a trvale udržitelného využívání krajiny. Je místem osvěty a diskusí nad ekologickou problematikou, místem pro vzdělávání a výchovu dětí, mládeže i dospělých, kteří tak získají hlubší povědomí o přírodě a krajině a respekt k hodnotám přírodního bohatství. Tvar domu vychází z geometrie pohoří Krkonoš a slouží jako nástroj ke studiu a pochopení jejich jedinečné topografie. Stavba je zapuštěná do země

a prostřednictvím střechy porostlé horskými rozchodníky je harmonicky napojena na krajinu zámeckého parku. Kromě jedinečného tvaru je dům jedinečný i v řadě dalších ohledů. Světovým unikátem jsou prosklené části fasády. Původní požadavek na 4,3 m vysoké nedělené protipožární sklo se zprvu jevil jako téměř neproveditelný. Dodavateli se však podařilo vyvinout technologii na výrobu takového skla. V době stavby byl v Evropě jediný, kdo to dokázal.

V novém objektu se konají přednášky pro veřejnost a odborné konference. K tomu slouží přednáškový sál s kapacitou 76 míst + 2 bezbariérová místa pro imobilní posluchače. Díky použití širokoúhlého plátna a prostorového zvuku má parametry malého kinosálu. K výuce slouží laboratoř a učebna. Nezastupitelnou syntézu teorie a praxe při efektivním vzdělávání vytváří laboratoř, která je součástí prostoru učebny. Do laboratoře se vejde 16 studentů a do

učebny 30. Objekt zastřešuje také výstavní prostory, knihovnu, ekoporadnu a parkovací stání pro klienty.

Díky zapuštění do terénu je objekt energeticky nenáročný s nepatrnými tepelnými ztrátami. K vytápění využívá technologii tepelného čerpadla. Hlavní nosné konstrukce a stěny podzemní části jsou z pohledového betonu. Vnitřní dělicí příčky a nábytek byly vyrobeny z překližkových desek.

Dům získal již během stavby vcelku přirozeně přezdívku KRTEK. Veřejnost ji ve veřejném hlasování, které jsme uspořádali, vybrala jako nejvhodnější.

Krkonošské centrum environmentálního vzdělávání Krtek má ambice stát se skutečným centrem nejen pro obyvatele Krkonoš, ale také jedním z evropských center environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.

Zamyšlení na konec

S architekturou je to skoro jako s fotbalem či politikou. Skutečně ji rozumí jen vyvolení, ale vyjadřují se k ní všichni. Názory se liší na ose „nerozumím tomu, ale po pár pivech nadávám na cokoli“ přes „mám pro to cit a hlavně tady s tím musím bydlet“ až po „vystudoval jsem ji (architekturu) a celý život se jí žívím“. Zásadní premisou související s výstavbou v Krkonošském národním parku či jeho ochranném pásmu, tak jak ji chápe návštěvník a mnohý starousedlík, je, že by měla souznít s tradiční architekturou, zapadnout do stávajícího prostředí a pokud možno vůbec, nebo alespoň co nejméně narušit zdejší genius loci a ráz krajiny.

***Soudobá architektura
aneb jak se staví v Krkonoších***

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2020

Text: Topí Pigula, Radek Drahný

Fotografie: Kamila Antošová, Radek Drahný, Jiří Šebek

© 2020 Správa Krkonošského národního parku, Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN: 978-80-7535-124-1

PIGULA, Topí a Radek DRAHNÝ. *Soudobá architektura: aneb jak se staví v Krkonoších*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 2020. ISBN 978-80-7535-124-1.

NEPRODEJNÉ.

112

SOS

150

HASIČI

155

LÉKAŘ

158

POLICIE

602 448 338 nebo **1210**

(+48) 985 nebo **601 100 300**

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)